

réduction du taux de transport du bois de chauffage etc.), et réclame remède rapide.

Chronicle. By Z. Biró.

The author discusses with great anxiety the uncertainty of the Hungarian wood market, as the consequence of lack in decisive government dispositions (prolongation of the abatement of fire-wood tariff etc.) and asks for satisfactory solution.

Szeged erdészete.

Irta: **Kiss Ferenc.**

(Befejező közlemény.)

A bilisitsi állami gyümölcsfa-iskola.

Darányi Ignác, a nagy földművelésügyi miniszter, már a múlt század végén felismerte az Alföld homokjában fekvő nagy értékeket, amelyeket a gyümölcsfák szaporításával lehet hasznosítani. Az 1899. évben utasítást adott egy gyümölcsfa-iskola telepítésére. Miután Új-Szegeden a Maros-tóban már igen virágzó gyümölcsfakertészet volt, azt a javaslatot tettem, hogy az állami gyümölcsfaiskolát az átokházi kapitányságban homokon telepítsék. Az erdőhivatal a bilisitsi tó mellett lévő legelőből szemelt ki 12 holdnyi alkalmas területet, amelynek egy részét erdei csemeték nevelésére használtuk fel. A telepítés 1900-ban vette kezdetét és húsz évig szolgálta a tanyai gazdák érdekeit. A szegedi homoknak és klimának megfelelő, jórésztben már bevált következő gyümölcs-féleségeket tenyésztettünk: sikulai, téli piros pogácsa, vér-alma, téli arany-parmen, Moos páratlan, jonathán és törökbálint; kajszinbarackból: magyar legjobb; körtéből: arabitka, Vilmos körte, téli esperes, Amalis vajkörte és Ligel vajkörte; cseresznyéből: korai coburgi és germersdorfi; meggyből: pándi és szentesi; őszibarackból: Zezerle, korai Alexander, Olga királynő és szögi duránci; szilvából: besztercei és nagy zöld-ringlő; dióból: félpapírhéjú sebeshelyi. A nemes oltványokat önköltségen bocsátot-

tuk áruba, 15—20—30 fillérért darabonként. A gyümölcsfákat márciusban adtuk ki az iskolában, minden csütörtökön. A tanyai lakosság nemcsak Alsó-, hanem Felsőtanyáról is elzarándokolt az olesó és fajra nézve biztosan tiszta oltványokért. A csütörtöki kiadási napokon egész székértábor jelent meg az iskolában. Mintegy 300.000 drb oltvány jutott a homoki gazdákhöz. Ez vetette meg alapját a tanyán most már igen szépen viruló gyümölestermelésnek.

Az erdőőri szakiskola.

Meg kell emlíkeznem az alsóásotthalmi, későbbben királyhalmi erdőőri szakiskoláról is, amely az 1883. évben létesült. Az iskola építését igen előkelő úr ellenőrizte, mert *gróf Tisza Lajos*, az akkori szegedi királyi biztos, az Országos Erdészeti Egyesület elnöke hetenkint kilovagolt, váltott lóval a Szegedtől 32 km-re épülő iskolához. Az iskolát, — amely két évfolyamos volt és 24 tanulót vett fel állami ellátásra — 1883 szeptember havában nyitották meg. Első igazgatója *Révész Károly* főerdész volt, aki azonban már a következő évben elhalt. Utána *Illés Nándor* főerdőtanácsos is működött ott huzamosabb ideig, az iskola körüli parkot nagy buzgósággal és szeretettel ő rendezte be. Utána *Földes János* főerdész, majd *Chrenóczky Nagy Antal* főerdész, *Theodorovits Ferenc*, *Krajcsovics Ferenc* főerdőtanácsosok, *Katona István* erdőtanácsos töltötte be az igazgatói állást. Jelenleg pedig *Fodor Gyula* főerdőmérnök az intézet vezetője.

A tanulók élelmezését az intézeti főerdőr látta el. Hogy az élelmezés kellőleg ellenőrizhető legyen, a szakiskolai segédtanár a növendékekkel ebédelt. Ebben az időben senki sem talált ebben semmi lealacsonyítót, mert midőn *Bedő Albert*, akkori országos főerdőmester 1888 szeptember havában a szakiskolát meglátogatta, az ebédet az ő társaságában *Rosinszky Béla*, akkori kir. erdőfelügyelővel és a segédtanárral együtt a növendékek körében költöttünk el. A szakiskola fontos hivatásának mindig megfelelt. A háború után egyéves tanfolyamú lett, majd 1936-ban 2 évfolyammal alerdészeti iskolává lépett elő.

Erdőelnevezések.

Az állami kezelés alatt a legelőkből az erdőhöz csatolt területen telepített új erdőket azokról a férfiakról nevezték el, akik az állami kezelésnél közreműködésükkel eredményes munkát végeztek. Az erdőgondnokság javaslata alapján a Mérges és Pálffy erdők közötti nagyobb legelőterületen létesített erdő a *Kállay* nevet kapta. Szeged város főispánja v. b. titkos tanácsos után, aki az állami kezelés kezdetétől, 1922. július 31-én történt elhunytáig mindig hűséges befolyásos segítőtje és barátja volt az erdészetnek. Az erdősítéseket megértő figyelemmel kísérte, éveknek hosszú során mind az új, mind régi erdőket 2—2 napig tartó szemle alatt bejárta. Legutolsó szemléje 1920. év őszén volt, amikor *Tallián Béla* ny. földművelésügyi miniszter, az O. E. E. elnöke és én kísértük. *Tallián* kénytelen volt a szerb megszállás miatt otthonát elhagyni és Szegeden lakott. Itt fejezte be életét 1921 november havában.

László nevet kapta az alsócsorvai erdő nyugati oldalán, a mult század végén csereképpen a birkalegelőből az erdőhöz csatolt 99 k. hold buckás és kifúvásos területen telepített erdő. *László Gyula* gazdasági tanácsnok az erdők állami kezelésbe való átadásánál már közreműködött. Az erdészeti kérdésekben a várost a polgármester megbízásából ő képviselte. Mindig megértő barátunk volt, az erdőgondnokság előterjesztéseit igazságosan bírálta el.

A „Kőröséri“ 100 k. hold terület kicserélésével a „Mészáros“ és az erdőéri szakiskola által kezelt erdők között elterülő rossz birkalegelőből 110 k. holdat csatoltunk az erdőhöz az 1909. évben. Az itt telepített erdő kapta a *Lázár* nevet. Ezzel az erdészet *Lázár György* polgármestert akarta megtisztelni, aki az államerdészeti munkáját hatáskörében mindig nagy megértéssel támogatta, s többszöri erdőszemléjével is kifejezte érdeklődését és szeretetét az erdők iránt.

A „*Dugonits*“ és „*Pálffy*“ erdő még az állami kezelés előtt kapta a nevét. Az előbbivel Szeged tudós szülöttjének, *Dugonits Andrásnak*, az utóbbival *Pálffy Ferenc* polgármesternek a nevét óhajtották megörökíteni.

Az 1870. évben telepített Papok erdejét 1924-ben közgyűlési határozattal *Kiss Ferenc nevére*l nevezték el. Ezzel akarta a törvényhatóság a város erdeinek újjáalakítása érdekében 38 éven át végzett fáradságos, eredményes és szakszerű munkájáért elismerését kifejezni.

Magas látogatások.

I. Ferenc József magyar király az árvízből felépült Szegedet 1883 október hó 15-én látogatta meg, amikor (okt. 16-án) Alsótanyát is bemutatták neki, a szeptember havában megnyitott erdőőri szakiskolával együtt. A király kíséretében *gróf Tisza Lajos* kir. biztos, *Tisza Kálmán* miniszterelnök, *báró Orczy Béla* személye körüli miniszter, *Jókai Mór*, br. *Mandel* főhadsegéd, indultak el a tanya látogatására. A szeged—szabadkai vasút 104. számú őrházánál kocsikra ültek, s az ásothalmi népiskolát útba ejtve mentek az erdőőri szakiskolához. Itt *Rosinszky Béla* kir. erdőfelügyelő várta a királyt, aki az intézet meg szemlélése után az iskola előtt rendezett népünnepélyt tekintette meg. Az alsó- és felsőtanyáról több ezer ember gyülekezett itt össze a király fogadására. A népünnepély legkomolyabb programja a 12 juhász által szabadtüzön, szolgálán főzött birkabográcsos volt. A király is mosolyogva nézte, midőn a 12 juhász parancsszóra a bográcsba lévő húst megfordította. A kíséretnek pedig nem egy tagja kóstolta meg az inyesiklandozó bográcsost, a többiek között maga a főhadsegéd is. A rövid program után a király kíséretével együtt visszautazott Szegedre.

Pálfy Antal tanyai lakos, törvényhatósági bizottsági tag, az elemi iskolából kilépett királyt, a kíséret nagy meglepetésére, soronkívül felköszöntötte és azt kérte, engedje meg őfelsége a szobrát felállítani azon a helyen, ahol most áll. Az engedélyt meg is kapta. Az ásothalmi kapitányságot ennek a látogatásnak az emlékére királyhalmi kapitányságnak nevezték el, s így hívják a mai napig is.

Az állami kezelésbe való vétel után, elsőnek 1888 szeptember havában *gróf Tisza Lajos* volt szegedi kir. biztos, őfelsége személye körüli miniszter és az O. E. E.

elnöke szerencsételte látogatásával az erdészetet. Megszemlélte a Rívó erdőt és az ott mesterséges erődítéssel előkészített területet. A szemle alkalmával érdeklődött a területen virító növények neve után is. Ez az érdeklődés arra sarkalt, hogy a homoki növények életének tanulmányozását nagyobb erővel és kedvvel folytassam.

Ugyancsak ebben a hónapban *Bedő Albert* országos főerdőmester, a magyar erdészet nagy fia látogatásának örülhettem. Több erdőt szemlél meg, igen érdekelt a zöttömösi védkerületben frissen fordított földbe magról telepített, kitűnően sikerült ákácfiatalos, de még jobban tetszettek neki a magról nevelt, igen jól sikerült csomoros nyár- és platán-csemeték. Csudálkozással szemlélte őket, sőt egy nyárfacsemetét kihúzott és zsebkönyvébe lenyomtatva magával vitte, azzal a megjegyzéssel, hogy ilyent most látott először.

Horváth Sándor miniszteri tanácsos, szakunk egyik legnagyobb elméje, többször tartott egész hétre terjedő hivatalos szemlét. Nagy tudása, éleslátása magával ragadta az embert. Először 1889 július végén tekintette meg a városi erdőket. Épp megérkezése előtt egy héttel volt egy jeges esővel párosult erős orkán. A nem mindennapi elemi csapás nagy hatást gyakorolt reá. *Rosinszky Béla* kir. erdőfelügyelő is hozzánk csatlakozott, bejártuk az erdőket és csemetekerteket. Mivel az állami kezelés kezdetén voltunk, még kevés eredményt lehetett bemutatni. Kitűnő megfigyelései alapján azonban már akkor is több jó tanácsot adott.

Másodszor 1897 szeptember 1-én jött 7 napos szemlére. Már megérkezése napján kimentünk a város tanyájára, hol igen kényelmes elhelyezésünk és jó ellátásunk volt. Innét jártuk be tüzetesen az összes szegedi erdőket, sőt a szabadkai 1896. évben állami kezelésbe vett egyes erdőket és csemetekerteket is innét szemléljük meg. Nagyon gondosan nézett meg mindent, számtalan kérdést intézett hozzám, de úgy, hogy azokra egy feleletet lehetett csak adni: a teljes igazságot. Ha valamelyik felelettel nem elégedett meg, be kellett az igazat bizonyítani a napnál vilá-

gosabban. Most már a 10 éves munkát szemlélhette, de nem is volt hosszú a nap. Élvezte a szabad levegőt, napot és egyedüllétet. Idegenekkel nem szeretett ilyenkor találkozni, még a várostanya melletti szakiskolában is csak egy igen rövid látogatást tett; ellenben esténként a várostanyán a kollégákkal meglegedetten költötte el a vacsorát, utána nagy örömmel vadászott a huszonegyes tarokkra. Szívesen kaláberozott, ha csak hárman voltunk. A szelet és esőt nem szerette.

Ha szép eredményt és rendet látott, igen tudott örülni neki; meglegedését szembe nem igen tudta kifejezni, illetékes helyen azonban annál nyomatékosabban nyilvánította.

A mérgesi védkerületben igen rendes erdőőr volt, a felesége szemrevaló, tiszta asszony, ebédre éppen legkedvesebb étele volt Öméltóságának, szopós bárányból (ebben az időben ritkaság) zsigerleves és bográcsos tarhonyával. Ebéd után az erdőőr behozta szolgálati naplóját átolvasás végett és átnyujtottam Öméltóságának is. Olvasgatott benne elől, hátul, a többek közt egy helyen azt olvasta, hogy birkák legeltek a Honvéd erdőben, erre nyomban be-kérte az erdőőri rovatos naplót, hogy meggyőződhessen, van-e nyoma benne a legeltetésnek: ezt is rendben találta. Mikor elhagytuk az erdőőr kerületét, így búcsúzott el tőle: „Látom, rend van Magánál, de mire még egyszer eljövök, még nagyobb rend legyen!“ ez volt a dícsérete. Amidőn azonban magunkra maradtunk, nem fukarkodott a dícsérettel.

Az Osztrák Birodalmi Erdészeti Egyesület 1911. évi tanulmányútja alkalmával szeptember 11-én tekintette meg a városi erdőket herceg *Auersperg* elnök és lovag *Gutenberg* erdészeti főiskolaj tanár, alelnök vezetése mellett. Mind a gondos rendezés, mind a bemutatott látnivalók előkészítése, a talajminőséget feltüntető próbagödrök tanulságos elhelyezése, meglegedést váltott ki. A talajnak ősnövények alapján való talajbeeslés bemutatása általános érdeklődést keltett és az elnök felkért a jellegzetes növények nevének megküldésre, majd köszönetét fejezte ki a tanul-

ságos bemutatásokért, az alelnök pedig, mint szakember, az itt végzett tudományos munkáért fejezte ki nagy elismerését.

Ennek a tanulmányútnak az előkészítése alkalmával folytattunk *Kaán Károly*, *Bund Károly* és csekélységgem először igen érdekes megbeszélést az akác által okozott talajkizsárolásról.

Voltak Szegeden idegen szaktársak is, kettő Oroszországból, 2 Németországból és 1 Argentínából, az utóbbi az akác mesterséges felújítását tanulmányozta.

Az 1911. évben Kecskemét városa a feketefenyő erdősítések tanulmányozására *Szegedi György* gazd. tanácsnok és *Makai József* erdőmestert küldte ki, akik a látottak felett megelégedésüket nyilvánították, a szerzett gyakorlati tanulságokért pedig a város polgármestere írásban köszönetét fejezte ki.

1916-ban Debrecenből *Márk Endre* polgármester, *Gruner Lipót* és *Vásáry István* tanácsnok (a későbbi polgármester), a szegedi erdők állami kezelését tanulmányozták, a hivataloskodást és az elért eredményeket. A látottak nyilván megnyerték tetszésüket, amit bizonyít az a tény, hogy a debreceni erdőket is állami kezelésbe adták.

A főiskolánk hallgatói 1927-ben látogattak el a szegedi erdőkre. A város, mint akkor már nyugdíjast, felkért, hogy nevében a vezető tanárokat és hallgatókat fogadjam s a városi erdőkben kalauzoljam. Igyekeztem a programot úgy csoportosítani, hogy az erdők állapotáról hű képet nyerjenek, de emellett tanulságos is legyen. A fontosabb látóivalóknál mindenütt megálltunk és nemcsak felvilágosítással szolgáltam, hanem szükség esetén előadást is tartottam.

Kaán Károly államtitkár barátom tényleges szolgálatom ideje alatt és nyugdíjazásom után is sokszor tisztelt meg látogatásával a tanyán és az erdők megsejtelésével. Ünnepek voltak ezek nemcsak nekem, hanem családomnak is. De nemcsak a barátság hozott össze bennünket, hanem az erdők létének biztosítása és egyéb alföldi problémák megvitatása is. Eszméink kicserélése nemcsak termékenyí-

tőleg hatott, hanem akárhány dolog helyes megítélésénél a biztosság tudatát is megerősítette.

Pálfy József polgármester felismerte az erdőnek a város háztartására vonatkozó nagy fontosságát, és elődje felfogásával szakítva, hivatalbalépése óta minden évben szemlét tart az erdőkben, ami nemcsak a város jól felfogott érdekét szolgálja, hanem a kezelő állami közegre is buzdítozlag hat.

Természeti emlékek.

A földművelésügyi miniszter 95098. sz. rendelete alapján már 1908-ban kijelöltem az alsóásotthalmi erdőben 29.1 k. hold ősi állapotban levő erdős és tisztás területet természeti emléknek, amit Szeged város tanácsa el is fogadott. Ennek a természeti emléknek a célja, a régi állapot fenntartása, az ősnövények és ott élő rovarok zavartalan életének biztosítása, az egész terület teljes használati tilalom alatt áll. A talaj kissé hullámos, sovány, száraz homok, lapályos kifuvásokkal, fűvel benöve, 114 m. tengerszín feletti magassággal. 1807-ben az akkor még sivár, csupasz homok esomorosnyár-dugványokkal erdősítették be, az ezekből keletkezett, jelenleg 79 éves.

Rózsafa. Egy nagyobb méretű szürkenyár, 120 éves, mellmagassági átmérője 117 cm, a koronájé 17 m., a magassága 23.2 m. *Rózsa Sándor*, híres szegedi betyárról kapta a nevét. Egykori emberek állítása szerint az erre a fára akasztott titkos jelekkel értesítették a banda tagjai egymást. Az alsóásott halmi erdő és az erdőőri szakiskola által kezelt erdő összeszögelésénél határfa.

Erzsébet királyné facsoport. A királyhalmi város-tanya és az erdőőri szakiskolához vezető út melletti területen 9 drb kocsányos tölgy és 3 drb fekete dióból áll, 1898. évi ültetés (3 méteres hálózatban).

Milléniumi emlékfák. A Ruki és Mérges erdők közötti lapos járásban az 1849. évben a tanyán legyilkolt 2 honvédtiszt nyughelyén álló 12 drb kocsányos tölgy. Ugyan- csak milléniumi emlékképpen a csengelei várostanyán van 12 drb, igen szépen fejlődött kocsányos tölgy, 1899. évi ültetés.

Vetyeháti nagy szürkenyárfa. A vetyeháti volt várostanya védtöltésétől 64 m, és az ártér partjától 9 m-re van. Egészséges, igen szép növésű, hatalmas fa, kora 130 év körül van, magassága 30.2 m, mellmagassági átmérője 236.7 cm, elágazás a koronán 215 cm-nél kezdődik; van 15 drb vastag ága, melyekből 8 drb 45—128 cm. vastag, közvetlenül az elágazásnál 7 drb 25—46 cm. vastag, korona átmérője 29 m. Fenntartásait a 18.133/1930. sz. tanácsi határozat biztosítja. —

Csengelén: 9 drb kocsányos tölgy, 1805. évi mesterségesen ültetés. Még egészséges állapotban vannak. Fenntartásukról a város tanácsa gondoskodott.

A felsőásotthalmi erdőben 1808. év őszén ültetett 3.5 kat. hold erdő. Fanemek: akác, vénic szil, kocsányos tölgy, boglár, amerikai dió (magról vetve), szürke- és kanadai nyár. A talaj lapályos, televényes, igen erőteljes homok. Legelső ültetésem. A fák növekedése kitűnő, átlagos magasságuk 30 méter. Fenntartásukról gondoskodás történt.

Eperfa. A Ruki erdő szélén a régi csőszház előtt. Himnemű, igen szép, egészséges, jó növésű fa. Kora 105 év. Nevezetes arról is, hogy 4.5 m magasságban egy erősebb, később le is tört, ág repedésében 2—3 cm vastag légyökereket nevelt. Hasonló légyökereket találtam 150 cm magasságban a törzsön egy kikorhadt oduban, amelyben bagoly fészkelte.

Galambosfa. Szürkenyárfa a Kiss Ferenc erdő északi szélén, kora 135 év körül van. Magassága 22 m, mellmagassági átmérője 136 cm, koronaátmérője 11 m. Hatalmas fa; az 1889. évi orkánszerű vihar koronáját nagyon megtépázta. Galambos-fának azért nevezik, mert régebben, midőn ilyen méretű fa nem sok volt, örvös galambok fészkeltek rajta.

Meg kell még emlékezni a belvárosi Demeter-templom homlokpárkányán magról kelt *bálványfáról*. Honi fanemeink közül az akác kivételével talán egy fa sem tud természetes uton olyan jól felujdulni, mint a bálványfa. Homokon minden kis hajszálgyökere, amely a talajszint alatt 3—4 cm-re van, gyökérsarjat hoz. Magja a keskeny 3—4 cm. hosszú szárny közepén fekszik, amelynek a csúcsa fel kunkorodik

és ennek segítségével a szél épületeken vagy más akadályokon is könnyen szállítja át. A Stefánia-parkban lévő bálványfák magját a vele párhuzamosan haladó, de egy dupla házsorral elzárt, Deák Ferenc-utcába az összekötő keresztutcán a szél oly számban rakja le, hogy az ott lévő favédő rácsok alatt minden évben sok magoncot lehet találni.

Igy jutott el a Demeter-templom homlokzatának 20 m. magas párkányára is, ahol kikelt és 4 évig élt. A templomot 1925-ben lebontották, hogy helyet adjon a fogadalmi templomnak és ekkor a bálványfácskát is elmozdították helyéről és átültették a Stefániára, a Dankó-szobor mellé. A 18 éves fa egészségesen növekedik jelenlegi helyén a „magasiati“ klíma után is.

Öttömösi buckák. Az öttömösi erdő régi 20. és 22. tagjában van a két legmagasabb szegedi bucka, elég közel egymáshoz. Az egyiknek tengerszint feletti magassága 131, a másiké 130 m. Mindkettőnek a teteje lapos (kb. 100 négyzetölnyi), rajta feketefenyőültetés. Ezen buckáktól nem messze, tőlük a talaj tszf. magassága 115 m.

Mint különbséget, megemlítem még a *Máriásfát*. Az Ujpálinkás erdőben volt egy nagyobb méretű csomorosnyárfa az egyik tisztás szélén. 1901-ben valaki azt a hírt terjesztette, hogy a fán látta a Szűz Máriát. A hír tovább terjedt és akadtak mások is, nemesak nők, hanem férfiak is, akiknek megjelent a fán a Szűz Mária. Valaki a fát korláttal körülkerítette s egy Szűz Mária-képet akasztott rája. A népek mind nagyobb számban jártak a fához. Volt eset rá, hogy szép holdvilágos estén 300 kocsira való látogató is imádkozott a fánál. A fa azonban 1904. évben beleesett a vágásba s a részes munkás, kinek parcellájába volt, a nevezetes fát a szomszédos fákkal együtt szó nélkül kivágta, ami semmi feltűnést nem keltett, megszűnt a zarándoklás.

Elemi csapások.

Az állami kezelés kezdetén éppen az első mesterséges ültetést érte az 1889. év július havában dühöngő orkán, amely igen erős jégesővel párosult. Már az előjele is félelmes volt, olyan sötét felhőket kergettek a szelek, hogy a

délutáni órákban a szobában csak lámpa mellett lehetett olvasni. Az orkán és jégeső iránya délnyugati volt. A Dugonits, Felsőásotthalmi erdő felső végén át a Klauzál-, Pálffy- és Ruki-erdőkön haladt keresztül a kiskundorozsmai harmas határ felé. A jég a kapás veteményeket úgy tönkretette, hogy a szárából semmi sem volt látható, csak a görög-dinnye és tök maradt meg, természetesen tele sebbel. A szőlőt és gyümölcsöt is teljesen elpusztította. A fiatal fák kérgét annyira megsebezte, hogy sok fa két év múlva sem tudta a sebeket behégeszteni; a szél hatalmas méretű szürke nyárfákat fordított ki tövestől, embermagasságú földdel. A Klauzál-erdőben egy széles pásztát fektetett a földre. A Pálffy-erdőben rekedt erdőőr, aki különben erőteljes, 32 éves ember volt, midőn a ritka erdőben a fákat kezdte a szél döntögetni, az erdő szélén levő árokba csak négykézláb birt eljutni, mert amint felállt, azonnal földhöz csapta a szél.

Az 1890—91. év telén olyan erős, hó nélküli fagyok voltak, hogy a homokon kiültetett, vagy átiskolázott csemetéknek a 15—20%-a elfagyott, az iskolában benthagyott csemetéknek azonban csak 5—6%-a, úgyszintén a kötött földeken is. Az erdőőri szakiskolában 3000 drb Zágrábból érkezett 1 éves szelidgesztenye-csemetét iskoláztak el, ezek egyszálig elfagytak. A szelidgesztenye fiatal korban érzékenyebb a hideg iránt.

1923. április hó 15-én és május 9-én igen erős szelek fújtak, amelyek csemetekertekben a magvetésekben okoztak igen nagy károkat.

Az 1925. évben szintén igen erős szél fújt, ugyancsak jégesővel együtt. Ennek iránya nyugati volt, az 1889. évi széljárástól azonban mintegy 15 km.-rel délebbre esett a fővonala, de erőben az előbbihez hasonló volt. A Kőröséri-erdőben a 12—22. számú, 135 k. hold nagyságú tagokban 434 drb ákácot tövestől döntött ki, 527 drb eltört, szürkenyárfából 49 drb-ot döntött ki és 28 drb-ot derékban tört el, feketefenyőt 4 drb-ot, kanadai nyárt 17 drb-ot és jegenyenyárból 10 drb-ot tövestől döntött ki és 5 drb tölgyet derékban tört el, vagyis összesen 1054 drb fát rongált meg.

A Rivó-erdőben a 29—30. sz. vágásban 293 drb akácot döntött ki és 105 drb-ot derékba tört le, kanadai nyárból 1 drb-ot döntött ki, jegenyenyárból 4 drb-ot döntött, 9 drb-ot kitört, szürkenyárból 146 drb-ot döntött, 73 drb-ot kitört, tölgyből 3 drb-ot döntött, vagyis összesen 634 drb fát rongált meg.

Végszó.

Ezzel a kis munkával a város erdei iránt érzett vonzódásomat, ragaszkodásomat, szeretetemet óhajtottam kifejezni. Mint fiatal ember kezdtem meg a munkát, hogy most, megöszült hajjal búcsúzzam egész életem színpadától. Családom után a szegedi erdő áll legközelebb hozzám. Ez nyomta rá életemre bélyegét. Sok örömet s megelégedést nyújtott, a fák susogása sok szépről regélt, tudományos kutatásaim egy-egy határköve önérzetes megnyugvással tölt el, de aggodalommal gondolok arra, hogy az erdők jövője vajjon meddig tekinthető biztosítottnak.

Én hiszem, hogy *amíg az erdők állami kezelés alatt lesznek, nem kell félteni őket.* Mert nemcsak a szigorú, szakzerű ellenőrzés alatt álló kezelőtiszt nyújt biztosítékot, hanem a felettes hatóságok élén álló idősebb, érdemeikkel elért magasabb állásban levő tisztviselők gazdag tudása és felelősségérzete is, akiknek a tárgyilagosságát az erdőbirtokossal és törvényhatósági tagokkal szemben való függetlenségük is biztosítja.

Az erdőtiszt a jövőnek dolgozik, munkájának jó vagy rossz eredménye csak hosszú évek után mérlegelhető. A pillanatnyi előnyök akárhányszor sok káros hátránynak lesznek az okozói; *éppen azért csak a teljes idegen befolyás által nem gátolt függetlenség irányíthatja helyesen a felelősséget.*

A városi erdőkezelésnek káros voltát a már előbb felsorolt tények megdönthetetlenül tárják eléink. Pedig az talán nem is írható egészen a kezelőtisztek rovására, mert erős befolyással lehetett erre az egyes hatalmon levő emberek helytelen beavatkozása is.

Őrizkedjen a város attól, hogy ennek megisméltléséhez esetleg alkalmat adjon.

Die Forstwirtschaft der Stadt Szeged. Von *F. v. Kiss.*
(Schluss.)

Das Tiefland zwischen der Donau und Theiss wurde unter der 150 Jahre dauernden Türkenherrschaft grösstenteils zur menschenleeren Wüste und der Flugsand gewann immer mehr an Raum. Als er aber im XVIII. Jahrhundert bereits wertvolle Kulturflächen bedrohte, unternahm die Stadt Szeged die ersten Aufforstungsversuche.

Verf. schildert eingehend den zähen und lang andauernden Kampf, der mit kleineren Pflanzungen begann — wobei anfangs nur Weiden- und Pappelstecklinge verwendet wurden — und nach vielen Misserfolgen, die auf den Mangel von fachgebildeten Forstleuten und auf die Nichtbeachtung der Unterschiede in der Bodenbeschaffenheit zurückzuführen sind, erst im Jahre 1863 eine erfolgreiche Wendung nahm.

Von diesem Zeitpunkt an gelangt die Akazie zur grösseren Bedeutung bei den Aufforstungen; auch die Ausführung der Arbeiten entspricht allmählich mehr den Anforderungen und die Bestände beginnen zu gedeihen.

Der III. Abschnitt im Leben der Wälder von Szeged beginnt mit dem Jahre 1886, als die Betreuung der Stadtförste dem Staat übertragen wurde.

Die Bestandegründung erfolgt seither auf pflanzensoziologischen Grundlagen, auf den geringeren Böden wird der Weiss- und Schwarzkiefer der ihnen gebührende Platz eingeräumt, die Wirtschaftsführung ist in jeder Hinsicht musterhaft und Szeged kann mit Recht stolz auf das schönste Beispiel erfolgreicher Sandaufforstung hinweisen.*

Zum Abschluss berichtet Verf. noch kurz über die Naturschutzdenkmäler (einzelne Bäume und Bestände) und Benennung einzelner Teile des Stadtwaldes, ferner über die Bedeutung der inmitten des Waldes errichteten Försterschule und zählt auch jene vornehmen Gäste auf, die in den letzten 50 Jahren die Wälder von Szeged besucht und studiert haben.

*

* Verfasser war als Leiter des staatl. Forstamtes von Szeged seit 1886 38 Jahre hindurch mit der Bewirtschaftung der Stadtförste betraut und erwarb sich durch seine bahnbrechende wissenschaftliche und praktische Tätigkeit auf dem Gebiete der fachgemässen Sandaufforstung unvergängliche Verdienste, die ihn zur hochgeschätzten Gestalt der ungarischen Forstgeschichte erhoben. (*Schriftl.*)

Les forêts de la ville de Szeged, par *F. de Kiss*. (Fin.)

Les forêts de la ville de Szeged, plantées sur sol sablonneux, constituent un des aspects les plus intéressants de la sylviculture hongroise.

L'Auteur retrace en détail l'histoire de ces forêts dont l'origine remonte au XVIIIe siècle et qui offrent des exemples instructifs pour le boisement des terrains de sable. Depuis 1883, c'est l'État qui en assume la gestion, et la ville Szeged y a trouvé une solution satisfaisante.

*

Forestry of Szeged. By *F. de Kiss*. (Final part.)

The woods of Szeged, established on shifting sand, form one of the most interesting pictures of Hungarian forestry.

The author discusses in detail the development of that woodland, the beginning of which dates back to the XVIII century and furnishes, regarding afforestations on shifting sand, very instructive examples. Since 1886 the whole forest estate of Szeged stands under state management, which proved perfectly satisfactory.
